

ma ad alia extendatur, sic enim possent concludere, quod Deus non potest facere quod mortui resurgant, & quod caeci ad visum reparentur. Itaque existimaverit Thomas, Angelorum naturae, cum sint actus irrecepti, solam numericam individuationem multiplicationem repugnare. Quæstio est, quæ pendet ex alia de principio, quod vocantur individuationis: quod aliter aliterque, salva catholica fide, constituere, integrum sibi arbitrantur Metaphysici. Hinc Censuræ Parisiensis levitas innotesceret, si philosophica innixas theses notasset.

At verborum cortici, quem præferunt articuli damnati, hærendum non est. Stirpes, ac intimam scrutari medullam oportet. Principium individuationis multiplici inquinatum errore obrudebant scioli, ac vani homines, articulo adfertores. Putre commentum est, quod effert articulus 117. Quod scientia magistri, & discipuli est una numero. Ratio autem, quod intellectus sit unus est, quia forma non multiplicatur, nisi quæta educitur de potentia materia. Ira nempe individuationis principium petulantes Academici quidam in materia reponendum esse vulgabant, ut ex eadem educi formas illas oporteret, quæ numero differrent. Ineptæ & impia, & falsa excogitatio; ex qua tamen thesim inferebant per sese innoxiam, pluribusque Theologis, & Philosophis probatam. Quod quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non potest facere plures ejusdem speciei. Non ita cæteri ejusdem cum ipso sententiæ Auctores; qui de numerica rationalium animorum differentia disceptantes, ex eo individuationis principio illam repetunt, quod est materia, vel ordo ad portiones materiæ, non ex qua educi debeant, sed ad quam ordinantur, & cum qua uniantur, ad humanæ naturæ singularia individua efformanda. In eo quod Aquinas amplexus est, Philosophiæ sistemate, nihil est absurdum, quod ecclesiastica vel theologica censura notari debeat.

Sordes alias, quibus principium individuationis inquinatum promeruit censuram Parisiensem, præfatus indicat articulus, magisque expressas enunciat articulus 117. Quod individua ejusdem speciei differunt sola positione materiæ, ut Socrates, & Plato: & quod forma humana existente in utroque eadem numero, non est mirum si idem numero sit in diversis locis. A verticibus commentis imbuti adfertores, propugnabant numericam & individuaem, quam dicimus, differentiam in ea solum forma locum habere quæ de potentia materiæ educitur. Quod si forma dicitur quæ non educatur ex materia, sola tunc positione ejusdem materiæ constitui individua, eademque sola positione materiæ differre sub una specie: formam videlicet ipsam unam omnino remanere, numero vero distingui materiæ portiones, ac diversis materiæ portionibus unam inesse eademque formam. Hinc vulgata apud illos delira sententiæ, unam numero magistri scientiam esse & discipulis, & unum numero intellectum, quem agentem, & mentem vocabant, in omnibus naturæ humanæ individuis. Ad rationales animos quod attinet, dissidebant. Fatebantur alii, non eos educi ex potentia materiæ, sed ex nihilo procreari à supremo Numine: unde insana ipsorum erat consecutio, formam humanam ex se in utroque (Socrate, & Platone) eandem numero, numerica differentia portiones dumtaxat materiæ afficiente. Eo demerita devenerant alii, ut contenderent, formam hominis non esse ab extrinseco (verba sunt articuli 105.) sed educi de potentia materiæ, quia aliter non esset generatio univoca: quo ex impio principio veram conclusionem eliciebant, quæ numericam statuit inter ipsas rationales animas differentiam. Hæc sunt impia, & insana commenta, quæ Parisienses nonnulli vani ac petulantes sophistæ tradebant in scriptis, docebantque in scholis: à quibus toto celo, ac latiore etiam intervallo dogmata distant quæ ab Aquinate de principio individuationis tradita sunt. Illa vero, non ista, ferit Stephani Parisiensis Episcopi censura.

IV. Ad Angelorum, quæ intelligentiæ separata passim appellantur, præsentiam localem theses pertinet, quæ sequuntur. Hujusce præsentiam fundamentum proximum, ut ajunt, docet Aquinas, reponendum esse in ipsa eorum operatione à substantia distincta: quod reprehensione dignum, & censura Parisiensi damnatum, æmulis quibusdam visum, Rem hanc diligentiore opera expendamus.

Ex Censura Parisiensi.

Ex S. Thoma P. I. quæst. 111. art. 1.

77. Quod si esset aliqua substantia separata quæ non moveretur aliquod corpus in hoc mundo sensibili, non clauderetur in universo.

204. Quod substantiæ separata sunt alicubi per operationem: & quod non possunt moveri ab extremo in extremum, & in medium, nisi quia possunt velle operari aut in medio, aut in extremis.

218. Quod intelligentiæ, Angelus, vel anima separata nusquam est.

219. Quod substantiæ separata nusquam sunt secundum substantiam.

Dicendum, quod Angelis convenit esse in loco. Equivoce tamen dicitur Angelus esse in loco, & corpus. Corpus enim est in loco per hoc quod applicatur loco secundum contactum dimensionis quantitatis: quæ quidem in Angelis non est, sed est in eis quantitas virtualis: Per applicationem igitur virtutis angelicæ ad aliquem locum qualitercumque dicitur Angelus esse in loco corpore.

Ad.

1. Postremi duo recensiti articuli pugnant ex diametro contra Sancti Thomæ doctrinam. Decernit iste quod Angelis convenit esse in loco: in illis adferitur, intelligentiæ, Angelos, animas separatas, aut & absolute, universim nusquam esse, aut eas nusquam esse secundum substantiam. Articulorum sensum nitide explanat Aquinas, cubantemque errorem divinæ fidei adversum detegit in I. dist. xxxv 11. quæst. 111. art. 1. Opinio est Philosophorum inquit, quod intelligentiæ, vel Angeli nullo modo sunt in loco. Ponunt enim, quod intelligentiæ est quædam essentia denudata à materia, & ab omnibus conditionibus materialibus: & quod intelligentiæ movet orbem per animam ejus, conjunctam ipsi orbi. . . Et ideo nullam applicationem ad corpus, vel ad locum habet, quia non immediate operatur circa aliquod corpus. Hæc autem opinio hæretica est, quia secundum fidem nostram ponimus, Angelos immediate circa nos operari.

2. Præsentiam localis Angelorum comparatione cum modo facta, quo corpora sunt in loco, theologicum, aut philosophicum dogma Thomæ est: æquivoce dici Angelum esse in loco, & corpus. Solidissimam hæc liceat paulo uberius explanare doctrinam. Loci notio, quæ ad præsentem de Angelorum in loco existentia quæstionem pertinet, non ea intelligitur, quam Recentes plerique, inerte sane, eandem faciunt cum Dei immensitate, tam intra, quam extra mundi universitatem, virtualibus quibusdam quodammodo partibus diffusa. Neque rursus intelligi locus debet, quem alii in re quapiam constituunt, quæ neque spiritus est, neque corpus, extensa, penetrabili, infinita, æterna, independente. Hujusmodi loci notiones neque thesimum damnatarum adfertores, neque Sanctus Thomas, cæterique Philosophi Aristolicæ additi, aut sibi finxerunt animo, aut umquam admiserunt: eisdemque sextas difficultatibus inextricabilibus adnotat Vossius in Theologia Naturali P. I. §. dcccxcii. & ipse Petrus Bælius in Dictionario Historico Critico in Notis ad Articulum Zenonis. Locum illi accipiebant, qui proprie spectat ad corpora extensa: quo videlicet corpus alterum ita continetur, & circumscribitur superficie alterius corporis, ut totum toti commensuratur, & partes respondeant partibus. Paulo diversam non prætermitto opinionem, quæ frequentius aridet asseclis Renati Cartesii: quibus nimirum id esse in loco dicitur, quod certam, ac determinatam spatium partem implet ipsumque spatium nil aliud est, præter ipsum corpus extensum, quod extat in re, ejusque extensionem abstracte conceptam in mente. Stephanum Chauvinum consule in Lexico Philosophico secundis curis recognito, & castigato. Hocce de loco instituta quæstione sententiæ est Thomæ Aquinatis: Angelis convenire esse in loco, quod articulis damnatis adversatur, sed æquivoce dici Angelum esse in loco, & corpus, quod est sapientissime animadversum. Quomodo enim eadem ratione corpus & spiritus, extensum, & indivisibile quæ toto genere differunt, in loco fuerint? Hinc duplicem existendi in loco modum Scholæ distinguunt, circumscriptive, ut ajunt, & definitive: quo posteriore modo inquirunt, se sistere Angelos determinato loco, vel spatio præsentem, ut alteri simul spatio vel loco non adfint; quin loco tamen contineantur, aut cum extenso spatio commensurentur. Quod verbis demum immutatis discrimen amplectitur Vossius, corpora inquit esse in loco, Angelos ut in loco: ac utrumque diversum modum ab Aquinate sapienter discretum adnotat pro acumine singulari quo pollebat in perlustrandis rationibus confusus. Vide memoratam Theologiæ Naturalis partem primam §. mxxlii. & mxxlii.

3. Nondum vero soluta, & expedita est difficultas omnis. Fundamentum illud ad examen vocat Aquinas, quo proxime Angeli definiuntur loco, sive quo præsentem determinato spatio se sistunt. Ait ille, substantiam Angelorum loco definiri, aut definito quidem spatio præsentem sisti: verum id non aliqua perfici ratione, quæ ipsam eorum substantiam afficiat, sed quantitati virtuali, quæ in applicatione virtutis vel in operatione consistit circa loca vel spatia. Veteres Patres, qui hoc præsentiam Angelicæ ipsissimum fundamentum illustrant, bene multos proferunt Petavius Libro I. de Angelis, & Thomæ Libro VI. de Theologicis Dogmatibus, alique Theologi. An ergo opinionem hanc, quam vetusti Ecclesiæ Patres tradiderunt quam amplexus est, vulgavitque in Scholis Aquinas, censoria virgula notare voluerit Stephanus Tempier, Episcopus Parisiensis? Mentem suam longe disitam aperit ipse in articulo 219. ubi hæc adjecta verba leguntur apud Dargentæum, aliosque Collectores: Error, si intelligatur ita, quod substantia non sit in loco. Si autem intelligatur, quod substantia sit ratio essendi in loco; verum est, quod nusquam est secundum substantiam. Non aliud Parisiensi Antistiti consilium insedis, testis probatissimus adest Henricus de Gandavo, qui negotio interfuit. Verba ejus accipe, quæ habentur Quodlib. II. quæst. 1x., Bene dicit unus articulus ab Episcopo damnatus: quod substantiæ separata nusquam sunt secundum substantiam; error, si intelligatur ita, quod substantia non sit in loco: si autem ita quod substantia non sit ratio essendi in loco, verum est quod nusquam sunt secundum substantiam. . . In hoc enim concordabant omnes Magistri Theologiæ congregati super hoc, quorum ego eram unus: unanimiter concedentes, quod substantiæ Angeli non est ratio, Angelum esse in loco secundum substantiam. Multiplici pravo sensu articuli damnati scætant. Alterum detegit Sanctus Thomas verbis prima in adinadversione adlatis: produnt alterum Stephanus Tempier, & Henricus de Gandavo. Adeo scilicet perulantia ingenia delirabant, ut Angeli substantiam nusquam esse propugnarent.

In III. Sent. Tom. III.

§§

rent,

rent, propterea quod non ipsa substantia, sed operatio ad loca & spatia mundi sensibilis adplicaretur. Immo sana, solida, & probata Aquinatis doctrina est, operationem Angelorum illud esse fundamentum proximum, quam obrem ipsi eorumque substantia sint in loco.

4. Animadversione dignus est articulus 77. Quod si esset aliqua substantia separata, quae non moveret ali- quod corpus in hoc mundo sensibili, non clauderetur in universo: ubi substantiae separatae operatio circa loca ad unam illam coarctatur efficientiam, quae motum, scilicet localem, corporibus imprimit. Non ita Doctor Angelicus, qui in I. dist. xxxvii. quæst. 111. art. 1. operationem Angelicam statuit causantem vel motum, vel lumem, vel aliquid huiusmodi. Ampliorem operationis huiusmodi notionem tradere videtur, & expla- nare Quodlib. I. art. 4. Si quis velit, inquiens, virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quod operari est proprius effectus virtutis; dicatur, quod Angelus est in loco per operationem, ita tamen quod per operationem non intelligatur sola motio (damnatus articulus innuitur, rejiciturque) sed quaecumque unio, qua sua vir- tute se corpori unit, praesidendo, vel continendo, vel quocumque alio modo. Pro hac amplitudine operationis An- gelicæ, sive quæ exteriorem effectum producit, sive quæ Angelum peculiari quadam imperii practici di- rectione, quocumque demum explicetur modo, ad huius universi corpora, ad loca, ad spatia, absque ullo effectu exteriore, adplicat, sicut Dominicus Bannes in Commentario, ubi sic ait: In hac opinione nomine operationis non intelligunt tantum motum aliquem realem receptum in corpore, sive mutatio- nem aliquam; sed quemlibet etiam contactum Angelicæ virtutis, qui se habet per modum operationis, & actus secundi: v. g. quia Angelus praesidet tali loco, quia custodit, quia continet, & defendit; ut si de- tineret lapidem in sublimi, diceretur esse in lapide, & tamen nullam mutationem realem exerceret circa lapidem. Has ego Doctorum opiniones in medio relinquo. Colligendum vero 1. operationem, quam constituit Thomas rationem proximam, ut Angeli definiantur loco, latiore esse mutatione dumtaxat lo- cali, quam thesum damnatarum adsertores unam enunciant. Colligendum 2. haud Angelis potestatem inesse, ut sint ubique, vel se ad omnia spatia aut loca sistant praesentes: propterea quod eorum operatio, quam virtualiter transeuntem vocant, sive quæ motum aut mutationem infert, sive quæ in actuali praesidentia, custodia, defensione, detentione, aut simili quopiam modo consistit; limites habet intra certam, ac definitam quodammodo sphaeram. Hinc fortasse rejicienda omnino videtur nonnullorum, qui Cartesiani au- diunt, opinatio, quæ statuit, Angelos loco vel spatio sola eorum cogitatione sibi praesentes, & adesse.

5. Verba sunt Divi Thomæ in I. dist. xxxvii. quæst. 111. art. 1. ad 4. Non reputo inconveniens, quod Angelus sine loco possit esse, & non in loco (leg. & possit non esse in loco) quando nullam operationem circa locum habet. Nec est inconveniens, ut tunc nusquam, vel in nullo loco esse dicatur: sicut etiam non est inconveniens, quod nullo colore coloratus dicatur. Sed hoc tamen non est imaginabile (seu nostræ imaginationis vim excedit) quæ imaginatio continuum (& sensibilia) non transcendit. Cur enim loco & spatio, quæ ad extensa corpora pertinent, obnoxii fuerint Angeli, qui corpore, & partibus, & conditionibus materialibus careant? Ange- lum velle obnoxium loco, perinde foret ac ipsum aliquo velle colore coloratum: Quod si ergo nullam opera- tionem circa locum habeant Angeli, miratio subeat nulla, si nusquam, vel in nullo esse loco dicantur. An ergo in- de exculpas, non eos in universo claudi? Insanum confectarium est, quod in articulo damnato elicitur: a quo longe abhorret Sanctus Thomas. Annuit ille, non operantes Angelos non claudi universo, vel ali- qua universi parte, tamquam loco: simulque docet claudi universo, seu ad universum pertinere tamquam partes, quæ cum sint spirituales & inextensæ, loci extensi necessitate ac lege debent esse immunes. Verum, tamen denique nihil prohibeat Angelos non esse in loco, si voluerint: (verba sunt Doctoris Angelici quæst. 111. de Potent. art. 19. ad 2.) semper tamen sunt in loco propter ordinem, quo creatura spiritalis praesidet corporali, secundum Augustinum Libro III. de Trinitate capite v. Hæc sunt innoxie Thomisticæ doctrinæ dogmata.

6. Theologorum plerique illud etiam in damnatis articulis dignum reprehensione existimant, quod in eisdem duplicis Angelorum loci prætermissa, aut rejecta notio videtur: alterius connaturalis, ad quem per operationem pro liberi arbitrii nutu sese adplicant, ac sistant praesentes Angeli: & violenti alterius, cui po- sibilibus divinæ omnipotentiae modis alligantur daemones, damnatique spiritus. In illo fundamentum loca- lis praesentiae est operatio: in isto videtur passio, quam silentio premunt, aut rejectam indicant damnato- rum articulorum Auctores.

7. Commenta jam plura innotescunt, in ea Philosophorum, seu Theologorum controversia, quæ de locali Angelorum praesentia agitari solet, ab imperitis hominibus excogitata, a Sancto Thoma convulsa, ac Parisiensis demum censuræ decreto damnata. Hisce vitii immunis, cortice tenuis, videtur articulus 104. Quod substantia separata sunt alicubi per operationem, & quod non possunt moveri ab extremo in extremum, & in medio, nisi quia possunt velle operari aut in medio, aut in extremis. Sub sano utique cortice caries & putre- do latet. Unam scilicet Adsertores articuli operationem intelligebant, quæ motum localem infert, ut superius num. 4. adnotavimus, vel ita loco adesse Angelum operantem constituebant, ut operatio quidem loco de- finita foret, loco tamen profus immunis Angeli substantia persisteret, & nusquam esset, ut num. 3. obser- vatum est. Quæ cum ita se habeant, nimia verè confidentia illos egisse constat, qui Parisiensem Stephani

Tempier censuram adhibuere, ut invidiam innoxia quædam theologica, aut philosophica ab Aquinate tradita documenta traducerent. Steterunt in Censuræ cortice, pravo penitioris sensu neglecto, vel astute prætermisso.

V. Quid vero tam integrum fuerit, & innoxium, & candidum, in quo lividus oculus vitia, navos fordesque non videat? Præiudiciis occupatae mentis hallucinationes hactenus non paucas animadvertimus: sed alia præsto sunt exempla.

Ex Censura Parisiensi. Ex S. Thoma P. I. quæst. lxxxv. Art. 7.

124. Quod inconveniens est, ponere aliquos intel- lectus nobiliores aliis: quia cum ista diversitas non possit esse à parte corporum, oportet quod sit à parte intelligen- tiarum; & sic animæ nobiles, & ignobiles essent necessa- rio diversarum specierum, sicut intelligentiæ. Error: quia sic anima Christi non esset nobilior anima Judæ.

187. Quod nos pejus, aut melius intelligimus, hoc provenit ab intellectu passivo. Quem dicit esse po- tentiam sensitivam. Error: quia hoc ponit unum intellectum in omnibus, & æqualitatem in omni- bus animabus.

Dicendum, quod unus alio potest eandem rem melius intelligere, quia est melioris virtutis in intelligendo. Hoc autem circa intellectum contingit dupliciter. Un- de quidem modo ex parte intellectus, qui est perfectior. Ma- nifestum est enim quod quanto corpus est melius disposi- tum, tanto meliorem sortitur animam: quod manifeste apparet in his quæ sunt secundum speciem diversa. Cuius ratio est, quia actus & forma recipitur in materia secundum materiam capacitatem: unde cum etiam in hominibus quidam habeant corpus melius dispositum, sortuntur ani- mam maioris virtutis in intelligendo. Alio modo con- tingit hoc ex parte inferiorum virtutum, quibus intellec- tus indiget ad sui operationem: illi enim in quibus virtus imaginativa, & cogitativa, & memorativa est melius disposita, sunt melius dispositi ad intelligendum.

Animadversiones.

1. Pugna est manifesta Thomæ doctrinam inter, & Articulum 124. In isto veluti inconveniens adseri- tur quod aliqui ponantur intellectus nobiliores aliis: Thomæ vero sententia est, unum intellectum melioris esse virtutis posse præ alio in intelligendo, ac inter homines meliorem sortiri aliquos animam, & maioris virtutis. Damnatus articulus inficiatur, hanc nobilitatis diversitatem depromi posse à parte corporum: immo vero docet Aquinas, quanto corpus est melius dispositum, tanto meliorem sortiri animam. In eodem articulo impossibile enunciat præfatum nobilitatis discrimen, quin simul animarum, quæ nobiles & ignobiles essent, diversæ confluantur species: præter nobilitatem ex diversitate speciei ortam in Angelis, majorem statuit Doctor An- gelicus, minoremque animorum rationalium perfectionem, ex principio individuationis desumptam, ex corpore scilicet melius disposito: quod ille confirmat disertissimis verbis ad 3. Dicendum, inquiens, quod differentia formæ, quæ non provenit nisi ex diversa dispositione materia, non facit diversitatem secundum speciem, sed solum secundum numerum: unde quæ inde profuit ejusdem formæ perfectio non est specifica, sed condi- tio individualis. Bene & optime coherent omnia in vulgato Philosophiæ sistemate, in quo rationalis ani- mus, aut mens ita corpori organico praesidet, ut ejusdem formæ etiam substantialis, & actus, & intima entelechia habeatur:

2. Adhuc alia patet origo, ex qua diversa, auctore Thomæ, exoriri virtus & perfectio potest in intel- ligendo. Verba ejus sunt. Alio modo contingit hoc ex parte inferiorum virtutum, quibus intellectus indiget (in hoc statu unionis) ad sui operationem. Illi enim in quibus virtus imaginativa, & cogitativa, & memorativa est me- lius disposita, sunt melius dispositi ad intelligendum. Hujus originis mentio nulla in Articulo 124. ubi intel- lectus nobiliores aliis, quod attinet ad rationales animos hominum, universim pernegantur: eademque profer- tur una in articulo 187. ubi potentiam sensitivam scire adnotat Auctor censuræ, vocari intellectum passivum. Originem utramque præ suo, ingenii acuminis, conjungit Sanctus Thomas, ac utramque sapientissime illustrat.

3. Sed Averroisticam denique haberi, qua idem articulus inficitur adjecta Censoris verba denunciat: error, inquit, quia hoc ponit unum intellectum in omnibus. Anima intellectiva rejecta, hominem compin- gebat Averroës ex corpore, & anima sensitiva, eademque mortali, tribus facultatibus prædita, scilicet cogitativa seu phantasia, aestimativa, & memoria, quas in homine ob majorem præ anima brutorum perfectio- nem, vocabat rationem particularem, & intellectum passivum. Addebat, intellectum agentem (inter perfectas intelligentias infimam) immortalem, æternum, hominibus assistentem non multiplicem pro singulis eorum, sed unum in omnibus, proque diversa potentia sensitivæ conditione diversimode participatum. Consulto Jacobum Bruckerum in Historia Critica Philosophiæ Tomo III. Impia & absurda doctrina hæc maxime in- Ia III. Sent. Tom. III.